

RREGULLIMI BANKAR

Prof. Asoc. Dr. Ibish Mazreku
Ph.D. (c) Fisnik Morina

Pejë, 2018

EVOLUIMI I RREGULLOREVE TË RISKUT TE BANKAT

- Industria bankare është e ndryshme nga industritë e tjera në atë se dështimi i një banke, i pjesshëm ose i plotë, do të ketë ndikim në të gjithë ekonominë; sepse dështimi i një banke bartë rrezikun sistemik.
- Marrëveshjet e njëpasnjëshme të Bazelit iu ofron rregullatorëve, mbikëqyrësve, dhe bankat me një qasje të strukturuar për të identifikuar rreziqet dhe lidh kapitalin për këto rreziqe të identifikuara.
- Fillimisht, Marrëveshjet e Bazelit janë fokusuar në vlerësimin e kërkesave të kapitalit për rrezikun kreditor për bankat ndërkombëtare aktive, një qasje që më pas u konsideruan si jo adekuate për bankat dhe rregullatorët.

- Qasja e Bazel I ka qenë që të imponoi kërkesa shumë të përgjithshme dhe skematike për kapital rregullator për rrezikun e kredisë; këto përlllogaritjet metodologjike ishin shumë të thjeshta dhe ka nxitur ndjeshmëri të kufizuar te rrezikut.
- Duke pasur parasysh natyrën reaktive e rregullimit, Marrëveshja e Bazel I është zëvendësuar nga një seri e marrëveshjeve shumë më komplekse.
- Marrëveshja e Bazel II, e cila ofron kuadrin rregullatorë për shumicën rregullatorëve bankarë e financiarë, u zgjerua nga Bazel I duke inkorporuar metodologjitë specifike për të matur rrezikun e tregut dhe rrezikun operacional dhe të lidh drejtpërdrejtë kërkesat e kapitalit për këto rreziqe.

- Përveç riskut të kredisë, të tregut dhe rrezikut operativ, Marrëveshja e Bazel II përshkroi gjithashtu parimet e tjera të përgjithshme për të lidhur kapitalin për disa rreziqe të vështira për t'u matur.
- Marrëveshja Bazel III që u shfaq pas krizës globale financiare të viteve 2007-2009 inkorporon mësimet e nxjerra nga ajo krizë.
- Pasi që kriza u shkaktua pjesërisht nga mos likuiditeti në tregje dhe nivelet e pamjaftueshme të kapitalit për të përballuar humbje të konsiderueshme në treg, korniza e re e pranuar ndërkombëtarisht nuk imponon vetëm matje sasiore dhe cilësore, por edhe kërkesat sasiore të likuiditetit.

PSE BANKAT JANË SPECIALE DHE KANË NEVOJË TË RREGULLOHEN

5

- Bankat luajnë një rol vendimtarë në ekonomi duke ofruar shërbimin e pagesave dhe sigurimin e kreditit.
- Sepse çdo përçarje në sistemin bankarë mund të kenë efekte të përhapura në biznese dhe te njerëzit, të gjitha qeveritë i rregullojnë bankat.
- Megjithatë, kjo nuk ka qenë gjithmonë kështu. Në fakt, deri në fillim të shekullit të 20-të, kishte ende pjesë të botës ku bankat ishin të parregulluara.
- Çdokush që ishte në gjendje dhe i gatshëm për të hapur një bankë mund të bënte këtë pa asnjë kualifikim, pengesë, apo leje.
- Megjithatë, një mjedis i tillë i lirë bankarë ishte jo stabile – dështimet e bankave ishin të zakonshme - kështu, me kalimin e kohës, qeveritë filluan të rregullojnë bankat në mënyrë aktive.

KRIZA E LIKUIDITETIT DHE TËRHEQJET BANKARE

6

- Pa likuiditetit adekuat, banka mund të ketë të holla të pa mjaftueshme në dispozicion për të paguar kërkesat e depozituesve.
- Ndërsa një bankë mund të ketë pasuri që mund të shitet ose të leverigjohet për të rritur keshin, mund të mos jetë gjithmonë e mundshme për ta bërë këtë në kohën e duhur.
- Kjo pamundësi për të bërë pagesat kur ato kërkohen quhet mungesa e likuiditetit dhe mund të çojë në një krizë të likuiditetit.
- Një krizë e likuiditetit, nga ana tjetër, mund të çojë të tërheqjet nga banka,

PANIKU BANKAR

7

- Edhe thashethemet për probleme të likuiditetit në një bankë mund të përhapen shpejtë dhe të shkaktojë që depozituesit në bankat e tjera të nxitojnë për të tërhequr fondet e tyre.
- Kështu, një problem që ekziston në një bankë mund të përhapet në bankat e shumta.
- Nëse mbetet i pakontrolluar, ky proces mund të rritet në një panik të bankat, kur depozituesit nga bankat e ndryshme në të njëjtën kohë kërkojnë të tërheqin depozitat e tyre.

- Kjo lloj i situatës mund ta sjellë një sistem të tërë bankarë në rrezik.
- E pra, paniku bankarë është shembull i rrezikut sistemik.
- Rreziku sistemik është rreziku i rënies së të gjithë sistemit bankarë apo tregut financiar.
- Kriza sistemike do të kishte efekte shumë të gjera.
- Është shumë e mundshme që efektet e disa panikeve të rënda bankare dhe paqëndrueshmëria shoqëruese në një sistem financiar rajonal do të kalojë kufijtë e vendit dhe negativisht do të ndikojë në sistemet bankare të vendeve të tjera.

- Gjithashtu, dështimi i një banke të madhe globalisht aktive, efektet negative të rënies materiale në çmimet e aseteve (të tilla si vlera e shtëpive), ose një panik bankarë në një vend mund të krijojnë goditje që mund të përhapen në vende të tjera.
- Edhe pas dëgjimit për një krizë, ka potencial që depozituesit në vende të tjera mund të bëhen nervoz në lidhje me depozitat e tyre.
- Termi për këtë transferim të shqetësimit apo përhapje e efektit midis vendeve (apo edhe të tregjeve) është sëmundje ngjitëse.
- Ngjarjet ekstreme financiare apo stresi ekonomike, qoftë një sëmundje ngjitëse ose një panik bankarë, ngre rreziqe sistemike për sistemin bankarë.
- Rreziqet sistemike mund të kenë efekte të rëndësishme negative në shumë industri dhe vende dhe mund të ngjajë të ketë pasoja negative për punonjësitë e bankës, klientët, aksionarët, dhe, në fund të fundit, në ekonomi.

Termit	Definicioni	Lloji i riskut	Definicioni
Tërheqje bankare	Numër i madh i depozitarëve të një banke papritmas kërkojnë tërheqjen e depozitave të tyre.	Risku jo sistemik	Risku i cili e infektton vetëm një banke (efekte lokale)
Paniku Bankar	Tërheqja bankare që zgjerohet dhe shkakton tërheqje bankare të bankat tjera.	Risku sistematik	Risku i kolapsit të tërë sistemit bankar apo të tregut financiar.
Sëmundje ngjitëse	Goditje që kanë efekte më të gjera në rajone, vende, apo tregje të tjera.	Risku sistemik apo	Risku kolapsit të tërë një sistemi bankar te tregu financiar.

Figura 3.1. Prej tërheqjeve bankare, përmes Panikut Bankar deri te Sëmundja ngjitëse

THEMELET E RREGULLOREVE BANKARE

11

- Shmangia e një tërheqje në një bankë është një shqetësim kryesor jo vetëm i akterëve të një banke, duke përfshirë menaxhmentin, aksionarët, klientët dhe punonjësitë, por edhe i rregullatorëve të bankave dhe agjencive të ndryshme dhe autoritetet përgjegjëse për menaxhimin e ekonomisë.
- Rregullimi efektiv i bankave redukton rrezikun sistemik, duke adresuar rreziqet themelore individuale të cilët mund të ngrihen në nivel, ose së bashku, ose në bashkëpunim me rreziqe të tjera, të çështjeve sistemike të lidhura.

- Qëllimi i rregulloreve është të identifikojnë se ku është e nevojshme mbikëqyrja dhe pastaj të zbatojë mbikëqyrjen e duhur të bankave individuale për të reduktuar shanset që të ndodhë tërheqja në bankat individuale,
- ose në qoftë se ndodhë ai të parandalohet ajo që të eskalojë në panik gjithë sistemi bankarë, sëmundje ngjitëse dhe krizë ekonomike.

OBJEKTIVAT RREGULLATORE

13

Rregullatorët bankare dhe financiarë në mënyrë aktive kanë për qëllim ti përmbushin këto objektiva:

- ▣ Të sigurohen që bankat operojnë me kujdes.
- ▣ Ulja e rrezikut sistematikë.
- ▣ Zbatimi i mekanizmave për mbështetje të gjerë sistematike.

PROCESI RREGULLATOR

14

- Rregullimi bankar është një proces kompleks dhe në përgjithësi përbëhet nga **licencimi dhe mbikqyrja**.
  - ▣ **Komponenti i parë, licencimi**, vendos kërkesa të caktuara për ata që duan të fillojnë një bankë të re.
  - ▣ **Komponenti i dytë, mbikëqyrja**, parashikon monitorimin e bankave për tu siguruar që ato janë në përputhje me rregullat.
  - ▣ Me fjalë të tjera, rregullimi është hartimi i rregullave dhe praktikave të përshtatshme, dhe mbikëqyrja është zbatimi i rregulloreve.

STABILIZIMI: HUADHËNËSI I FUNDIT (THE LENDER OF LAST RESORT)

15

- Likuiditeti dhe aftësia paguese (solvenca) janë po aq të rëndësishme sot sa ato ishin në shekullin e 19, kur sistemi aktual bankar në vendet e industrializuara mori formën.
- Rregullatorët e hershme kërkuan zgjidhjet për krizën e aftësinë paguese në bankat individuale përpara se këto kriza të transformoheshin dhe të përhapeshin në panik bankarë, dhe kanë konstatuar se rregullatorët duhet të luajnë rolin si huadhënësit të fundit.
- Banka qendrore, si huadhënës i fundit, ndihmon në ruajtjen e stabilitetit të sistemit financiar, duke siguruar fonde emergjente për bankat që i nënshtrohen problemeve të aftësisë paguese ose të likuiditetit.

RREGULLORET NDËRKOMBËTARE TË RREZIQEVE TË BANKAVE

16

- Për një kohë të gjatë, rregullimi bankarë ishte kombëtare.
- Kjo ishte, qeveritë dhe agjencitë e tyre rregullatore zhvilluan rregulla dhe udhëzime të mbikëqyrjes bankare specifike për nevojat e vendit.
- Rregullat rregullative ndryshojnë dukshëm midis vendeve.
- Jo deri 1988, kur u hartua Marrëveshja e Bazel I, dhe rregulloret bankare ndërkombëtare marrin formë.
- Marrëveshjet e Bazelit përcaktojnë udhëzimet rregullatore për operacionet e bankave ndërkombëtare dhe menaxhimin e riskut.

BANKA PËR RREGULLIME NDËRKOMBËTARE (Bank for International Settlements)

17

Banka për Rregullime Ndërkombëtare (BIS), e themeluar në Basel, Zvicër, në vitin 1930, është qendra kryesore e bashkëpunimit ndërkombëtarë të bankave qendrore. BIS vepron si:

- ▣ Një forum për të nxitur diskutimin dhe analizën e politikave midis bankave qendrore dhe brenda komunitetit financiar ndërkombëtarë,
- ▣ Një qendër për kërkime ekonomike dhe monetare,
- ▣ Një palë kryesorë për bankat qendrore në transaksionet e tyre financiare,
- ▣ Një agjent ose administrues i besuar në lidhje me operacionet financiare ndërkombëtare.

KOMITETI I BAZELIT

- Komiteti i Bazelit mbi Mbikëqyrjen Bankare, zakonisht quhet Komiteti Bazelit, është një forum për bashkëpunim rregullator ndërmjet vendeve anëtare të saj për çështje të mbikëqyrjes bankare.
- Përfaqësuesit e bankave qendrore dhe të mbikëqyrësve bankarë janë anëtarët e komitetit. Ky nuk është një autoritet mbikëqyrës globale.
- Të dyja raportet dhe rekomandimet e nxjerra nga komiteti nuk kanë fuqi ligjore.
- Në vend të kësaj, komiteti formulon standarde të gjerë të mbikëqyrjes bankare (të tilla si Marrëveshja e Bazelit), zhvillon udhëzime për të dyja për bankat dhe rregullatorët, dhe rekomandon deklarata mbi praktika më të mira.

- Një objektiv i përgjithshëm i punës së komitetit ka qenë që të mbyllë boshllëqet në mbulimin e mbikëqyrjes ndërkombëtare në ndjekje të dy parimeve themelore:
  1. Çdo bankë ndërkombëtare duhet t'i nënshtrohet mbikëqyrjes.
  2. Mbikëqyrja duhet të jetë mjaft substanciale që të siguroi përputhshmërinë e plotë.
- Për të arritur këtë objektiv, komiteti ka nxjerrë disa dokumente të plota që nga viti 1975 që kërkojnë të përmirësojnë të dyja mirëkuptimin rregullator dhe cilësinë e mbikëqyrjes bankare për bankat ndërkombëtare.
- Komiteti i Bazelit fillimisht përbëhej nga përfaqësues të anëtarëve të Grupit 10 (i njohur si G10) vendeve, Spanja, dhe Luksemburgu.
- Në vitin 2009 komiteti u zgjerua për të përfshirë përfaqësues nga gjithsej 27 vende.

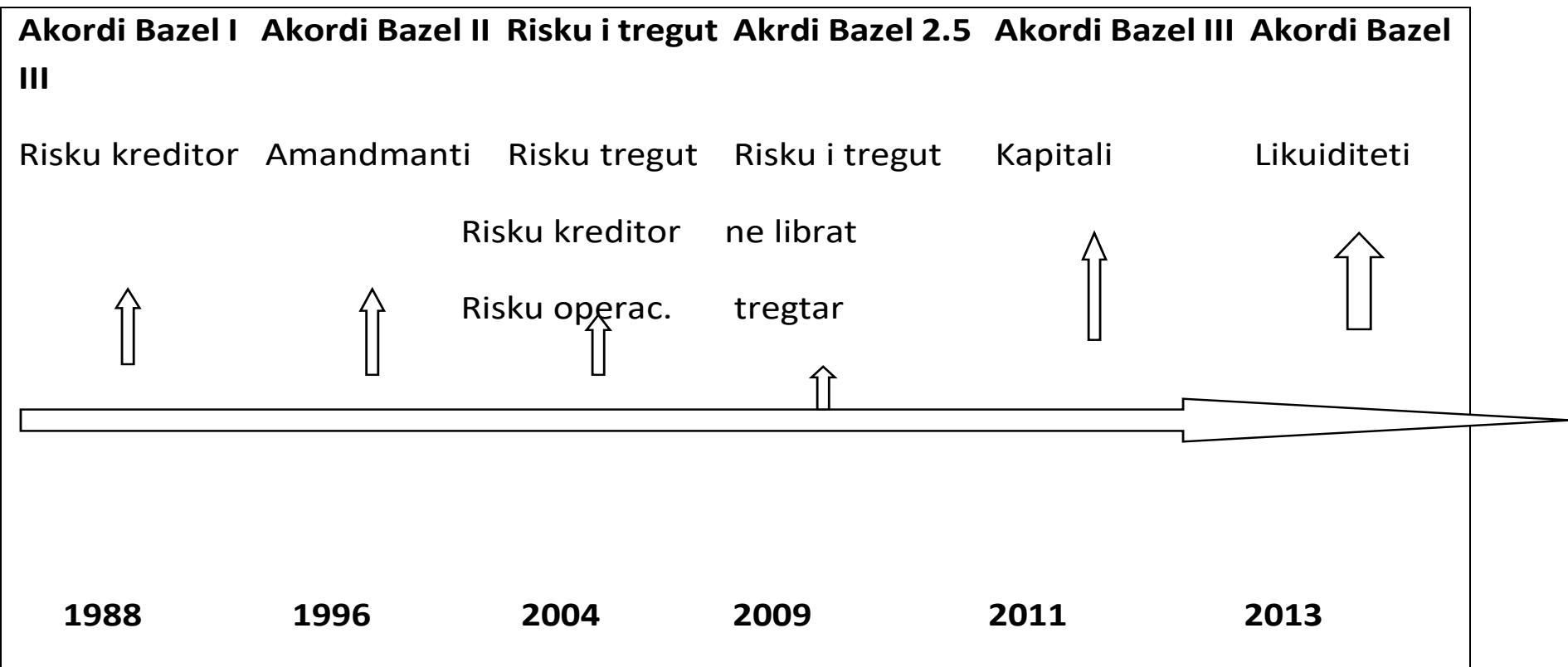

Figura 3.2. BIS – Risku Bankar dhe Rregullimi

MARREVESHJA BAZEL I

- Komiteti i Bazelit ka njohur nevojën mbizotëruese për të forcuar aftësinë e sistemit ndërkombëtar bankarë për t'i bërë ballë goditjeve.
- Komiteti gjithashtu mendoi deri te niveli i lojës në fushën e konkurrencës përmes standardizimit të kërkesave kombëtare të kapitalit.
- Kërkesat më të ulëta të kapitalit, ose leverixhit më të lartë, nënkupton që një bankë mund të përdorë më shumë borxh për të financuar kreditë që bën, e cila redukton koston e fondeve dhe rrit përfitimin.
- Në dhjetor 1987, komiteti publikoi një studim konsultativ mbështetës të një sistemi të propozuar për matjen e kapitalit.
- Dokumenti zakonisht u referuar si Marrëveshja e Bazel I.

- Marrëveshja e Bazel I paraqet një sistem për ti ndihmuar bankat qe me mirë të vlerësojnë nivelin e tyre të rrezikut në të gjitha asetet.
- Sistemi themelon peshat e rrezikut të bazuara në rrezikun e perceptuar relativ të kreditit të lidhur me çdo klasë e asetëve.
- Ideja ishte për të krijuar një sistem të identifikimit të rrezikut për të bërë të mundur për të krahasuar lloje të ndryshme të bankave dhe llojet e ndryshme të asetëve që i mbanin ato.
- Për të nxjerr një bilanc te ponderuar nga faktorët e rrezikut, çdo instrument, kredi, ose borxhi që janë grupuar në katër kategori të gjera në varësi të perceptuar të riskut te saj kreditore.

Kategoria	Shembujt	Ponderi riskut
1.	Keshi, kredit për qeveritë ne vendet e OECD-se	0 %
2.	Kredit për banka ne vendet e OECD-se	20 %
3.	Hipotekat rezidente	50 %
4.	Kreditë për korporatat, kreditë konsumuese	100 %

Figura 3.3. Ponderet e riskut te asocuara sipas kredive te caktuara

- Në praktikë, bankat kishin një sasi të aseteve të ndryshme me karakteristika të ndryshme, si dhe peshat aktuale të rrezikut të përdorura mund të ndryshojnë në përputhje me parimet e Marrëveshjes dhe diskrecionin e lejuar në llogaritjen peshës së rrezikut nga mbikëqyrësi bankar.
- Ky sistem lejoi bankat të marrin në konsideratë të gjitha asetet e tyre, të kategorizojnë secilin, dhe pastaj të llogaritin totalin e aseteve-të ponderuara me rrezik (RWA) si shuma e vlerës absolute të çdo asemi shumëzuar me peshën e rrezikut.

- Asetet e-ponderuara me risk përfshijnë kreditë e bankës dhe letra me vlerë të regjistruara në bilancin e bankës si dhe disa angazhime që nuk janë regjistruar në bilancin e bankës.
- Për shembull, pozicion jashtë-bilancor përfshinë derivatet financiare, letrat e gatishmërisë së kreditit, si dhe detyrimet e tjera të kushtëzuara që, në qoftë se shkaktohen ndonjëherë, mund të ekspozojnë bankën ndaj rrezikut financiar.
- Përveç kësaj, Marrëveshja krijoi një kornizë për strukturën e kapitalit të bankës, shpesh të quajtur kapitale i përshtatshëm.

- Komiteti i Bazelit e konsideron kapitalin e ekuitetit si element preferuar të kapitalit të ligjshëm për bankën.
- Megjithatë, për qëllime të kapitalit rregullator, shumica e bankave mund të mbajnë kapitalin në dy shtylla:
  - Shtylla 1, kapitali bazë, është kryesisht ekuiteti i bankës.
  - Shtylla 2, kapitali shtesë, kryesisht përfshin rezervën dhe provizionimet, si dhe instrumentet kapitale hibride dhe borxhit të varur. Shtylla 2 e kapitalit është e kufizuar të jetë jo më shumë se 50% të totalit të kapitalit rregullator.

- Së fundi, Marrëveshja gjithashtu ka vendosur një kërkesë për kapital minimal prej 8% për raportin e asetëve-të ponderuara me rrezik ndaj kapitalit rregullator.
- Raporti i asetëve-të ponderuara me rrezik (RWA) ndaj kapitalit rregullator të bankës quhet raporti i kapitalit ose standardi i kapitalit.
- Shtylla 1 e kapitalit zakonisht është ekuiteti i bankës; kapitali i kombinuar i Shtyllës 1 dhe Shtyllës 2, me disa rregullime, zakonisht është e barabartë me kapitalin rregullator.
- Standardi minimal i kapitalit prej 8% ishte parapa për t'u zbatuar deri në fund të 1993.
- Mjaftueshmëria e kapitalit arrihet kur raporti i kapitalit institucional përmbush ose tejkalon standardin minimal të kapitalit.

DOBËSITE E KËRKESAVE PËR KAPITAL TË BANKËS NË MARRËVESHJEN BAZEL I

28

- Megjithatë, si përparoi zbatimi dhe përdorimi i Marrëveshjes, u bë e qartë se Bazel I ishte shumë i thjeshtë për të adresuar aktivitetet e bankave komplekse.
- Për shembull, sipas Bazel I, bankat që huazonin për kompanitë me një gjendje shumë të mirë të kredisë ishin të detyruar për të mbajtur pikërisht të njëjtën sasi të kapitalit rregullator, si bankat që kreditonin kompani me rejting të dobët të kreditit.
- Por, bankat mund të ngarkonin me interes më të lartë në kreditë për kompanitë me gjendjen të dobët të kreditit.
- Kështu, Marrëveshja e Bazel I iu dha bankave nxitje për të nënshkruar kredi me kompanitë me vlerësimet më të ulët të kreditit.
- Këto rejtingje të kreditit janë dhënë nga agjencitë e vlerësimit të kreditit që rregullisht vlerësojnë aftësinë kreditore të një gamë të gjerë të huamarrësve.

- Një tjetër shqetësim me Bazel I ishte se ajo nuk i njohu të mirat e teknikave të zbutjes së kreditit.
- Teknikat e zbutjes së kreditit iu ndihmojnë bankave të zvogëlojnë rrezikun e kredisë të lidhura me kreditë përmes përdorimit të kolateralit dhe të garancive të kredisë.
- Edhe pse aktualisht jo si qëllim, Marrëveshja nuk iu ka ofruar bankave me stimujt të duhur për të përdorur teknikat e zbutjes së kreditit.
- Sipas Marrëveshjes, bankat mund të përdorin këto teknika, por nuk marrin asnjë ndihmë kapitali.

MARREVESHJA BAZEL II

- Në vitin 1999, komisioni ka lëshuar një propozim për një kornizë të re të kapitalit për të zëvendësuar Marrëveshjen e viti 1988.
- Marrëveshja e re ka propozuar të lidhë kërkesat e kapitalit shumë më ngushtë me rreziqet aktuale të marrura nga banka.
- Ajo synon gjithashtu të zgjerojë rreziqet që banka i konsideron kur llogarit kërkesat e saj për kapital minimale.
- Marrëveshja e re ka propozuar qasjen që do të akomodoj kompleksitetin e bankës që ndryshon në operacionet dhe biznesin e saj.
- Më e rëndësishmja, ajo u përpoq të sigurojë stimuj për bankat për të zhvilluar sistemet më të sofistikuar të menaxhimit të brendshëm të rrezikut që reduktojnë rrezikun jo sistemik në sistemin bankar.
- Nga perspektiva e rregullatorit, Marrëveshja e re do të ofrojë mbikëqyrësve bankare me kompetenca të zgjeruara për të ndrequr dobësitë në bankat individuale.

MARREVESHJA BAZEL

..

SHTYLLA 1

KAPITALI MINIMAL
PER RISKUN E
TREGUT, TE KREDISE
DHE OPERACIONAL

SHRYLLA 2

RISHIKIMI
MBIKQYRES PER
KAPITALIN E
RISKUT

SHTYLLA 3

DICIPLINA E
TREGUT

Figura 3.5. Tre shtyllat e Marrëveshjes se Bazel II

- Tre shtyllat janë të destinuara për të përforcuar njëra-tjetren në një qasje të projektuar për të forcuar sigurinë dhe qëndrueshmërinë e sistemit financiar botëror.
- Kuadri komplet rregullator ka dy objektiva mbizotëruese:
  - Përmirësimi se si kërkesat e kapitalit rregullatorë të reflektojnë rreziqet themelore
  - Të adresoi efektet e inovacionit financiar që kanë ndodhur.

MIRATIMI I BAZEL II

- Kur një vend përfshin Marrëveshjen e Bazelit në kornizën e saj rregullative të mbikqyrës bankare, ajo duhet ta bëjë këtë duke përfshi atë në ligjet dhe rregulloret e veta.
- Shumica e anëtarëve të Grupit 20 (G20) kanë miratuar Marrëveshjen duke përfshirë kërkesat e saj në ligjet e tyre përkatëse kombëtare dhe / ose rregulloret, me disa ndryshime dhe rregullime.
- Marrëveshja e Kapitalit Bazel II është bërë baza për kuadrin rregullator të BE-së dhe është zbatuar në të gjitha vendet e BE-së përmes Direktivës për Kërkesat e Kapitalit së Bashkimit Evropian (CRD) dhe direktivave të tjera.
- Bashkimi Evropian miratoi CRD përmes një procesi të gjerë legjislativ të BE-së. Komiteti i Mbikëqyrjes Bankare Europiane (CEBS) është krijuar për tu siguruar se Bazel II është aplikuar, interpretohet dhe zbatohet në mënyrë uniforme në të gjitha shtetet anëtare.
- Në vitin 2010 Autoriteti Bankar Europian (EBA) zëvendësoi CEBS, duke marrë përsipër të gjitha përgjegjësitë e veta.

- Një studim nga Instituti i Stabilitetit Financiar (FSI) njoftoi se shumica e vendeve kanë planifikuar për të zbatuar, ose kanë zbatuar, pjesë të Bazel II.
- Natyrisht, vendet e ndryshme do të ketë qasje të ndryshme për zbatimin e këtyre marrëveshjeve.
- Vendimi për të zbatuar Marrëveshjen e Bazel II në një vend është i motivuar nga disa faktorë.
  - Suksese relative kanë gëzuar bankat që kanë përdor kapitalin e bazuar në rrezik,
  - Dëshira e shumë mbikëqyrësve bankare në të gjithë botën për të lëvizur në drejtim të rregullimit të bazuar në rrezik,
  - Dëshira e shumë vendeve për të rritur reputacionin e sistemit të tyre bankarë,

KUFIZIMET E BAZEL II

35

- Ashpërsia dhe kompleksiteti i krizës globale financiare të viteve 2007-2009 theksoi nevojën për të përmirësuar rregullimin dhe mbikëqyrjen e institucioneve të mëdha, komplekse, dhe aktive financiare në tregjet ndërkombëtare.
- Bazel II, edhe pse ende relativisht i ri, është gjetur të jetë e pamjaftueshme për t'u marrë me karakteristikat moderne dhe ndryshimet e shpejta të industrisë bankare globale dhe e paaftë për ta mbajtur industrinë larg nga kriza.
- Bazel II përqendrohet në banka individuale, duke supozuar se duke siguruar stabilitetin e çdo banke i gjithë sistemi bankar do të jetë e qëndrueshme.

- Kur ndodhi kriza, u bë e qartë se ky nuk ishte rasti. Bazel II u gjet që të ketë dobësi.
- Më poshtë është një listë e disa nga ato më të rëndësishme:
  - Dispozitat e Marrëveshjes nuk e kanë vlerësuar në mënyrë adekuate riskun e kapitalit.
  - Asetet mund ti takojnë ose librit bankar apo librit tregtarë.
  - Trajtimi i saj i rrezikut të tregut ka dështuar për të kapur efektet e përqendrimeve të tepërta të ekspozimit të kredisë në librin e tregtare.
  - Ajo nuk e njohin plotësisht efektin e likuiditetit në praktikën e sekuritizimit bankarë.
  - Kërkesat e menaxhimit të likuiditetit janë të kufizuara; nuk ka pasur standarde.
  - Disa ponder të rrezikut dhe vlerësimet e rrezikut janë kalibruar në mënyrë joadekuate.
  - Mungesa e të kuptuarit të korrelacionit midis rreziqeve

MARRËVESHJA BAZEL III

- Në dhjetor të vitit 2010 Komiteti i Bazelit ka lëshuar Marrëveshjen Bazel III që është miratuar nga udhëheqësit e G20.
- Duke mësuar nga zbatimi në rritje dhe të fragmentuar të Bazel II, Komiteti i Bazelit ka theksuar nevojën për një qasje të qëndrueshme dhe rigoroze të zbatimit nëpër vende të ndryshme me vëmendje në bankat aktive në tregjet ndërkombëtare.
- Korniza e Bazel III e mbulon Marrëveshjen aktuale ekzistuese të Bazel II dhe do të zbatohet në fazë, që do të kompletohet në vitin 2019.
- Ajo përpiqet të adresoi evoluimin e bankingut modern dhe të marrëdhënieve komplekse brenda sistemit financiar.

- Ndryshe nga dy Marrëveshjet e mëparshme të Bazelit, Bazel III përfshinë çështjet makroprudente.
- Duke ruajtur një pjesë të mjeteve rregullatore makroprudenciale (kombëtare ose lokale) nga Bazel II që siguron operacione të sigurta, të shëndosha dhe të kujdesshme të bankave,
- Bazel III shqyrton efektet e rreziqeve sistemike që institucionet financiare të ndërlidhura në nivel global mund të paraqesin, dhe kërkon për ti adresuar këto rreziqe.
- Për rritjen e qëndrueshmërisë së bankave të veçanta, Bazel III zbaton kërkesat e reja të kapitalit të bankave që adresojnë edhe cilësinë dhe sasinë e kapitalit të kualifikuar.

- Përveç kësaj, Bazel III paraqet një koncept të quajtur mbulesë e kapitalit mbi nivelet minimale për të kapur rrezikun prociklik dhe sistemik.
- Një shembull i efektit prociklik është përhapja e kreditimit në të ashtuquajturat asetet fluska (buble). Kreditimi i tepruar gjatë lulëzimit të tregut çoi gjerë të pritjet jorealiste të kthimit dhe gjerë të vlerësimet jorealiste të aseteve, siç ka ndodhur te pasuritë komerciale dhe të patundshme dhe tregjet e ekuitetit në kohë të ndryshme gjatë gjithë historisë.

- Përveç kësaj, Bazel III kërkon që institucionet e rëndësishme sistematike të rritin kapitalin shtesë. Marreveshja pranon se dështimi i këtyre institucioneve të rëndësishme në nivel global mund të kenë ndikim të madh në stabilitetin e sistemit financiar.
- Bazel III përfshin standardet e zgjeruara për të dyja bankat globale dhe vendore me rëndësi sistemike. Treguesit e një rëndësie globale sistemike janë: madhësia, ndërlidhja, mungesa e zëvendësueshmërisë, aktiviteti global, dhe kompleksiteti.
- Raporti i leverigjimit bankarë të Bazel III përcaktohet në Bankën për Rregullime Ndërkombëtare (BIS), korniza e raportit të leverigjimit të Bazel III dhe letra mbi kërkesat për shpalosje, Janar 2014, është si më poshtë:

$$\text{Raporti leverigjimit} = \frac{\text{Masa e Kapitalit}}{\text{Masa e Ekspozimit}}$$

- Masa Kapitalit është kalkulimi i Shtyllës 1 të kapitalit të një banke siç është përcaktuar në përputhje me kuadrin e Bazelit mbi kapitalin e bazuar në rrezik.
- Masa Ekspozimit është definuar në përgjithësi si ekspozime totale të një banke, duke përfshirë ekspozimet bilancore, ekspozimet derivative, financimet e ekspozimit të transaksioneve të letrave me vlerë dhe zërat jashtë-bilancore.
- Në terma të thjeshtë, raporti leverigjit është shuma e kapitalit që ka një bankë në raport me asetet e saj.
- Raporti leverigjit ka avantazhin e të qenit një masë e thjeshtë por disavantazh i saj është trajtimi i të gjitha aseteve në mënyrë të njëjtë, pavarësisht se sa të rrezikshme janë ato.
- Kjo mund ti stimuloi bankat të mbajnë asete me risk.

- Forcimin e elasticitetit të sistemit financiar dhe për të siguruar nivele të mjaftueshme të kapitalit me cilësi të lartë nuk janë, në vetvete, të mjaftueshme për të siguruar stabilitetin e përgjithshëm financiar.
- Siç u përmend më lart, menaxhimi i dobët i likuiditetit, ndër të tjera, mund të sjellë tregjet në një stagnim apo të rezultojë në dështimin e bankave.
- Edhe pse Komiteti i Bazelit ka theksuar rëndësinë e menaxhimit të shëndoshë të likuiditetit para krizës 2007-2009, këto nuk ishin standarde kuantitative, por më shumë parime cilësore.
- Korniza e propozuar e likuiditetit në Bazel III përfshin standardet kuantitative të likuiditetit, duke trajtuar këtë lëshim të më hershëm.

SIGURIMI I DEPOZITAVE

43

- Një nga mjetet që siguron sigurinë dhe qëndrueshmërinë e sistemit financiar është sigurimi i depozitave.
- Sigurimi i depozitave është një premtim nga një qeveri apo një sistem të sigurimit që, në rast të falimentimit të një banke, depozituesit e bankës do të marrin përsëri të gjitha ose disa nga depozitat që kanë bërë me këtë bankë.
- Mbrojtja e depozitave në përgjithësi është e kufizuar në një sasi të caktuar të depozitave të mbajtura në çdo bankë.
- Çdo vend vendos limitet e vet.

Vendi	Limit i Depozitave te Siguruara
Australia	AUD 250,000
Kanada	CAD 100,000
Vendet e Eurozones (perveq Irlandes)	EUR 100,000
Hong Kongu	HKD 500,000
Ireland	Pa limit
Kenya	KES 100,000
Japan	YEN 10,000,000
Britania e Bashkuar	GBP 85,000
Shtetet e Bashkuara	USD 250,000
Kosova	EUR 2.000

- Motivimi për sigurimin e depozitave është për të ndihmuar në parandalimin e rrezikut që tërheqjet nga banka të rriten në një panik të gjerë bankare.
- Duke e ditur se depozitat e tyre do të paguhen në tërësi ose në pjesën më të madhe, edhe në qoftë se banka do të dështojë, do të thotë që depozituesit kanë më pak nxitje për të tërhequr fondet e tyre nga një institucion edhe kur është një lajm se institucioni është gati të dështojë.
- Siç u përmend më lart, sigurimi i depozitave redukton tërheqjet nga banka, panikun bankarë, dhe sëmundjen ngjitëse bankare.

MBULESA E SIGURIMIT TË DEPOZITAVE

46

- Historikisht, sigurimi i depozitave ishte vullnetarë dhe i është ofruar nga kompanitë e sigurimeve, bankat, dhe qeveritë.
- Bankat që donin të marrin pjesë në këto sisteme të sigurimit të depozitave ishin në gjendje të komercializonin këtë mbrojtje shtesë ndaj dështimit të institucionit të depozituesit ekzistues dhe ata potencial.
- Rrjedhimisht, këto banka ishin në gjendje për të siguruar financim me kosto më të ulëta se bankat që nuk ofrojnë mbulim të sigurimit të depozitave.
- Shumë nga sistemet vullnetare të sigurimeve të depozitave kishin shterrur mjetet e tyre gjatë periudhave të vështira ekonomike, kur bankat të shumta dështuan.
- Ky kombinim origjinal të pjesëmarrjes vullnetare dhe financimit të dobët kanë ulur efektivitetin e sigurimit të depozitave.

- Gjatë Depresionit të Madh në Shtetet e Bashkuara duke filluar në vitin 1929, tërheqjet bankare u rriten në një panik të bankës dhe çuan në dështime të përhapura bankare.
- Si rezultat i legjislacionit gjithëpërfshirës, në vitin 1933 Shtetet e Bashkuara krijuan sistemin e parë të plotë, të detyrueshëm dhe të qartë në botë për sigurimin e depozitave.
- Sipas këtij sistemi, i cili vazhdon të ekzistojë edhe sot, Federal Deposit Insurance Corporation (FDIC), një agjenci e pavarur, ofron mbrojtje për depozitat në bankat e SHBA.
- Mbrojtja është subjekt deri te limitet e caktuara, kufizime, dhe kapela, por në të vërtetë një pjesë e madhe e depozitave në Shtetet e Bashkuara janë të mbrojtur kundër dështimit të një banke.

SIGURIMI I DEPOZITAVE NËPËR BOTË

- Në korrik të vitit 2013, ka pasur 112 shtete me sisteme operative të sigurimit të depozitave, dhe 19 vendet me sisteme të sigurimit të depozitave që janë në pritje, të planifikuara, ose në zhvillim.
- Disa vende kanë me shume sisteme të sigurimit të depozitave. Për shembull, Austria ka pesë ofrues të ndryshëm të sigurimit të depozitave.
- Ka edhe sisteme të sigurimit të depozitave që mbulojnë me shumë vendet/territore: Ishujt Marshall dhe Mikronezia, dhe Puerto Rico janë të siguruar nga U.S. Federal Deposit Insurance Corporation (FDIC).

- Shumë vende kanë miratuar qasjen e FDIC-së për sigurimin e depozitave, duke e bërë pjesëmarrjen në programet e sigurimit të depozitave të detyrueshme për të gjitha bankat dhe institucionet financiare që pranojnë depozita nga publiku.
- Sigurimi mund të ofrohet ose nga një agjenci qeveritare ose nëpërmjet kompanive private të sigurimit.
- Këto qasje janë të ndryshme, por në fund të gjithë kërkojnë të mbrojnë depozituesit në rast të dështimit të bankës.
- Mbulimi i sigurimit të depozitave ndryshon midis vendeve. Në shumicën e vendeve, depozitat e klientëve me pakicë mbrohen në shpenzim të konsumatorëve komercial.

- Arsyja për këtë qasje me dy nivele është se konsumatorët komercial besohet në përgjithësi të jenë më të sofistikuar se konsumatorët me pakicë dhe mbajnë marrëdhënie të shumta bankare që zvogëlojnë rreziqet e tyre të përgjithshme nëse një bankë dështon.
- Gjithashtu, rregullatorët konsiderojnë se depozituesit komerciale kanë aftësië për të vlerësuar rrezikun e mundshëm të dështimit të bankës.